

Redningsvæsenet på Bornholm i 200 år 1823 – 2023

Folkeuniversitetet

Rønne bibliotek, Pingels allé 1

Torsdag den

2. november 2023 kl. 19-21

Henning Bender, Kirsebærhaven 3,
Snogebæk, 3730 Nexø

Tlf 4041 3664

hbender@mail.dk

<https://henningbender.dk>

<https://henningbender.dk>

<https://udvandrerhistorie.dk>

VELKOMST

FOREDRAG

BIBLIOGRAFI

LINKS

DIGITALISERING

CV

KONTAKT

Foredrag,
se 2023-11-02

Artikel, se
99

Forliste Skibe og tabte Menneskeliv

Stormflod, strandinger, redningsvæsen
og fyrtårne på Bornholm

BORNHOLMSKE SAMLINGER

2022

HENNING BENDER,
Den bornholmske kystredningstjeneste
i 200 år s. 8-77

JAKOB SEERUP
ny teknologi – gamle problemer s. 79-85

PETER AAKJÆR,
Stormfloden 1872 og 1904 s. 86-147

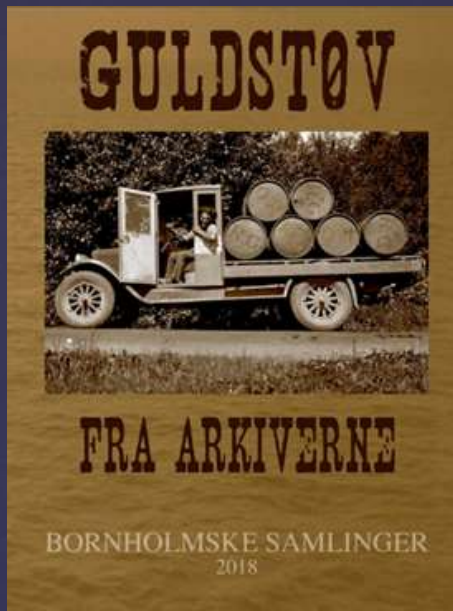
NIELS-JØRGEN JENSEN,
Lys i mørket omkring Bornholm 148-171

LENE MÜHLIG,
Om strandinger på Bornholm
i middelalderen 172-187

JESPER VANG HANSEN,
Strandinger på Nordbornholm
i 1700-tallet 188-211

HENRIK CAVLING,
Da "M.DAVIDSEN"
stødte på Hammeren i 1901 212-223

ANN VIBEKE KNUDSEN, 224-239
Da jarlen af Zetland forliste

Henning Bender :Snogebæk, en by tager form 1845-1885

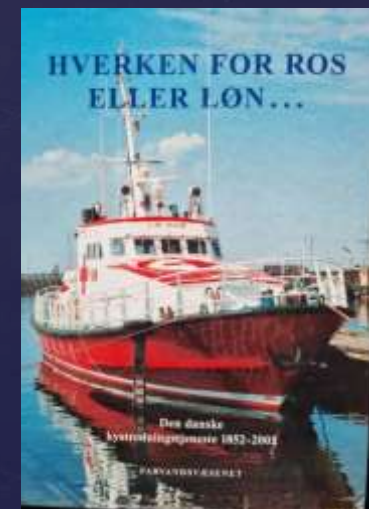

Henning Bender: Den bornholmske Kystredningstjeneste i 200 år

Erik Pedersen:
Bornholmske
Strandinger 1830
-1986 (Rønne 1987-
1988)

*Grete Tuxen
Andersen
og Alan Hjorth
Rasmussen*:
Den danske kyst-
Redningstjeneste
1852-2002
(Farvandsvæ-
senet 2002)

BORNHOLM (SNOGEBÆK) FIK 1822-1824

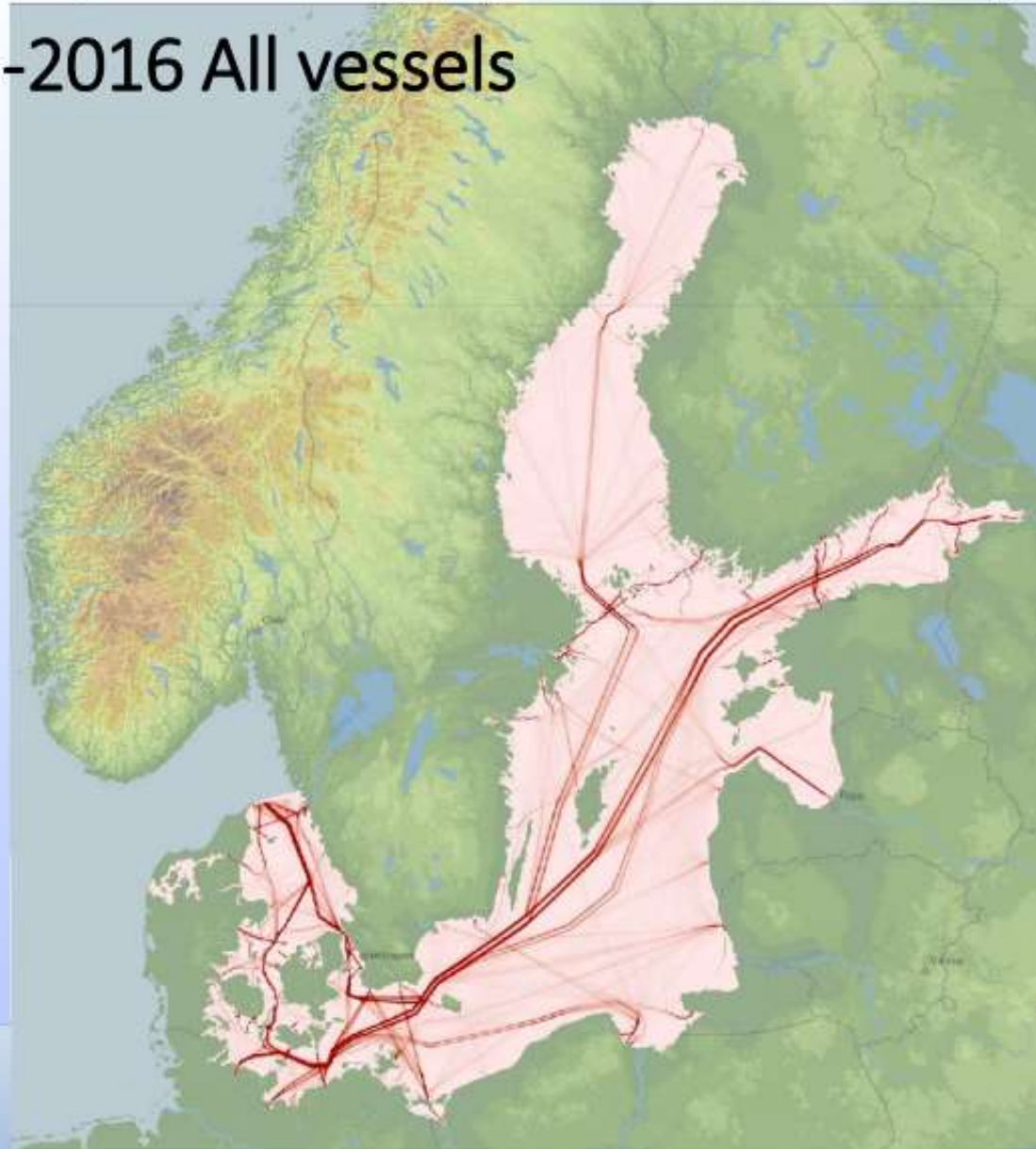
Verdens første redningsstation
med redningsbåd, bådehus, fast
mandskab og finansiering

uden for
Storbritannien

Hvorfor?

Shipping density -2016 All vessels

- Cargo vessels
- Tankers
- Passenger vessels
- Fishing vessels
- Service ship
- Container vessels
- Ro-ro vessels
- Other:
  - Tug, dredger etc.

Øresundstolden (1425) 1429-1857

Bevaret fra 1497 og komplet 1574-1857

Toldboden i Helsingør

<https://www.soundtoll.nl>

SOUNDTOLL REGISTERS ONLINE

WELCOME

ABOUT THE PROJECT

RESEARCH

LINKS

NEWS

CONTACT

VOLUNTEER

Næsten 2 millioner skibspassager 1497-1857

Welcome to Sound Toll Registers Online (STRO)

STRO is the electronic database of the complete Sound Toll Registers, 1497-1857.

STRO has been made by:

- the University of Groningen
- Tresoar, Frisian Historical and Literary Centre at Leeuwarden.

The Sound Toll Registers (STR) are the accounts of the toll which the kings of Denmark levied on the shipping through the Sound, the strait which is the main connection between the North Sea and the Baltic Sea. They have been preserved (with gaps in the first decades) for the period from 1497 to 1857, when the toll was abolished. From 1574 on, the series is almost complete. The STR are being kept by the Danish National Archives (Rigsarkivet) in Copenhagen.

The STR contain data on 1.8 million passages through the Sound. The officials of the tollhouse at Elsinore recorded in principle the following data of each passage:

- the date
- the name of the shipmaster
- the place of residence of the shipmaster
- the port of departure
- the port of destination (from the mid-1660s)
- the composition of the cargo
- the toll.

These core data were entered in STRO. The progressive choices we made during that process, are set down in the data entry instructions we wrote for the volunteers.

[More about STRO](#)

Searching with Search

The Search screen offers several options to define a query on the database

Search passages

▼ SEARCH ?

TEXT SEARCH ?

Press ENTER to search

Search in:

All indexed fields ▼

Search

YEAR (1497 - 1857) ?

1497 →

Select

RECORD TYPE ?

Passage

Registration

PASSAGE ID ?

Press ENTER to go to detail view

Go

Search passages

▼ SEARCH ?

TEXT SEARCH ?

Press ENTER to search

Search in:

✓ All indexed fields

- Shipmaster surname
- Shipmaster given name
- Shipmaster patronymic
- Home port
- Home port standard
- Home port big region
- Home port small region
- Port of departure
- Port of departure standard
- Port of departure big region
- Port of departure small region
- Port of arrival
- Port of arrival standard
- Port of arrival big region
- Port of arrival small region
- Commodity
- Remarks

År (1497-1857)
 Fornavn Kaptajn
 Efternavn Kaptajn
 Skibets hjemsted
 Afsejlingshavn
 Destinationshavn (1660ff)
 Varelast (også enkeltvarer)
 Toldberegning

	1815-1824	1825-1834	1835-1844	1845-1850
Nederlandene	7	7	7	8
England	32	34	26	30
Preussen	14	17	18	14
Sverige	16	10	9	11
Norge	8	10	12	13
Danmark	8	7	8	7
Øvrige	15	15	20	17

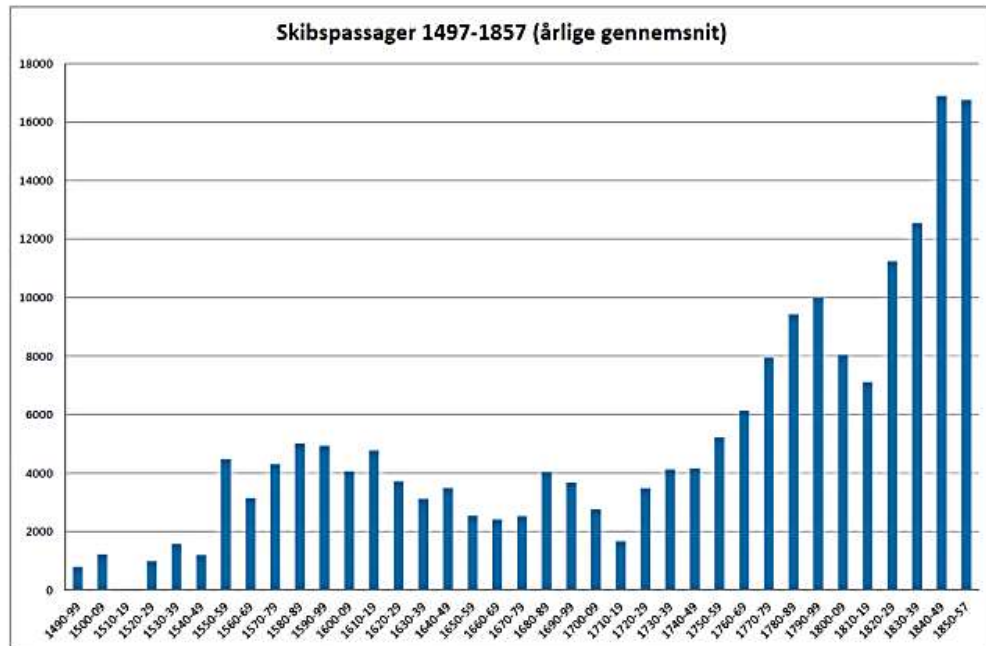

Fig. 3: Antal skibspassager i årlige gennemsnit.

Hvorfor Snogebæk?

Skibskirkegården mellem de skjulte
undersøiske stenrev – Salthammer og Bro,
og Dueodde
med de bevægelige og uberegnelige
Sandbanker.

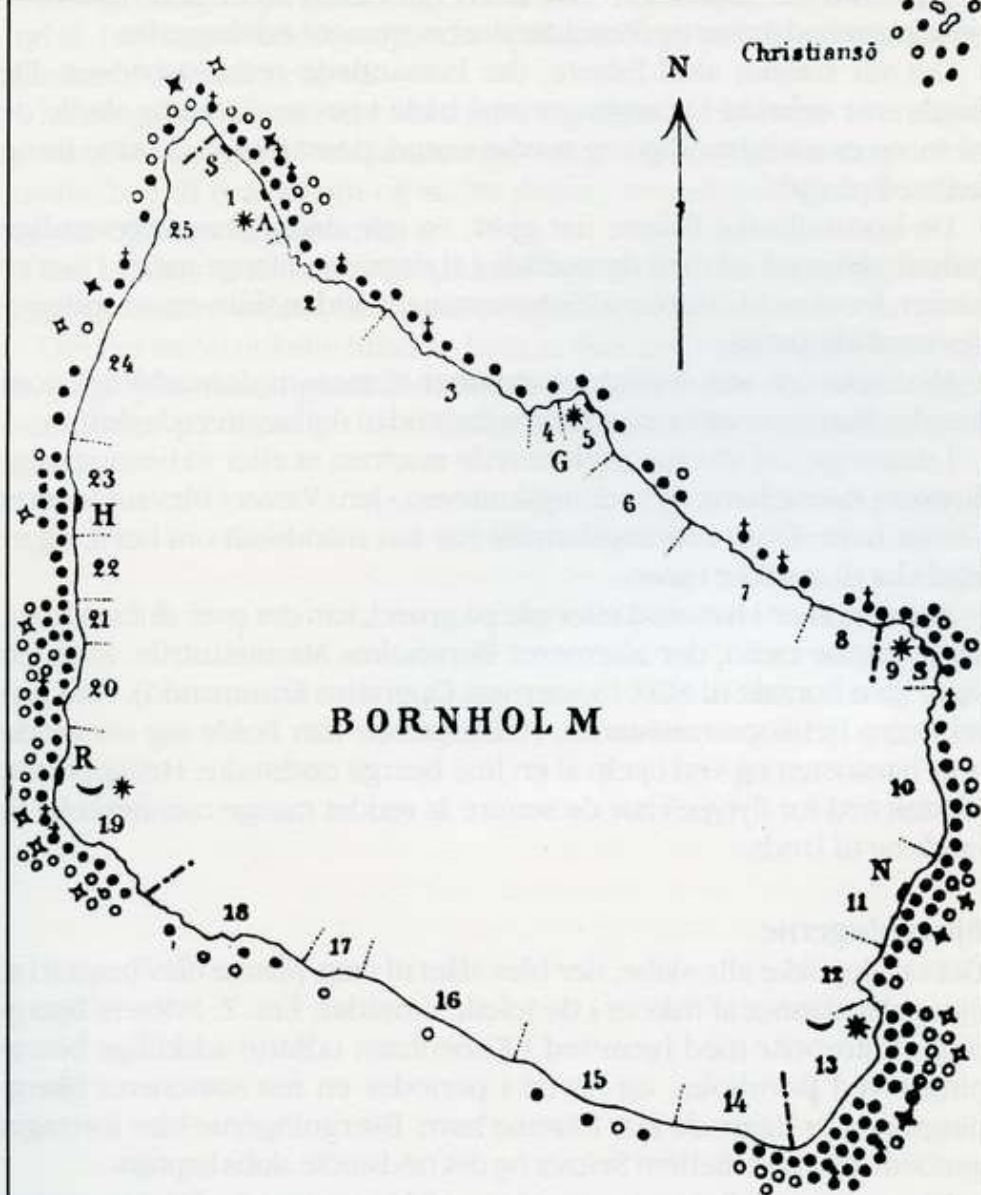
Kort over Bornholm og dele af Skåne og Blekinge 1676 (Kgl. Bibliotek) (Gert Jeppsson :Ystads Historia i kartor (2013), s. 36)

HAMMERS
KORT
OVER
BORN
HOLM
1746-
1752

HAMMERS
KORT
OVER
BORN
HOLM
1746-
1752

○ grundstødt Seilskib   ✕ grundstødt Dampskib.

● Totalforlist do   ✕ Totalforlist do

† Tilfælde af druknet Mandskab.

☾ Redningsbaad.   * Rakelannarat.

Hvor ved vi det fra?

og hvordan har vi chancen for
for at få mere at vide end
hvad der findes trykt i bøger
og aviser?

I ARKIVERNE!

Vigtigste lovgivning på strandingsområdet 1785-

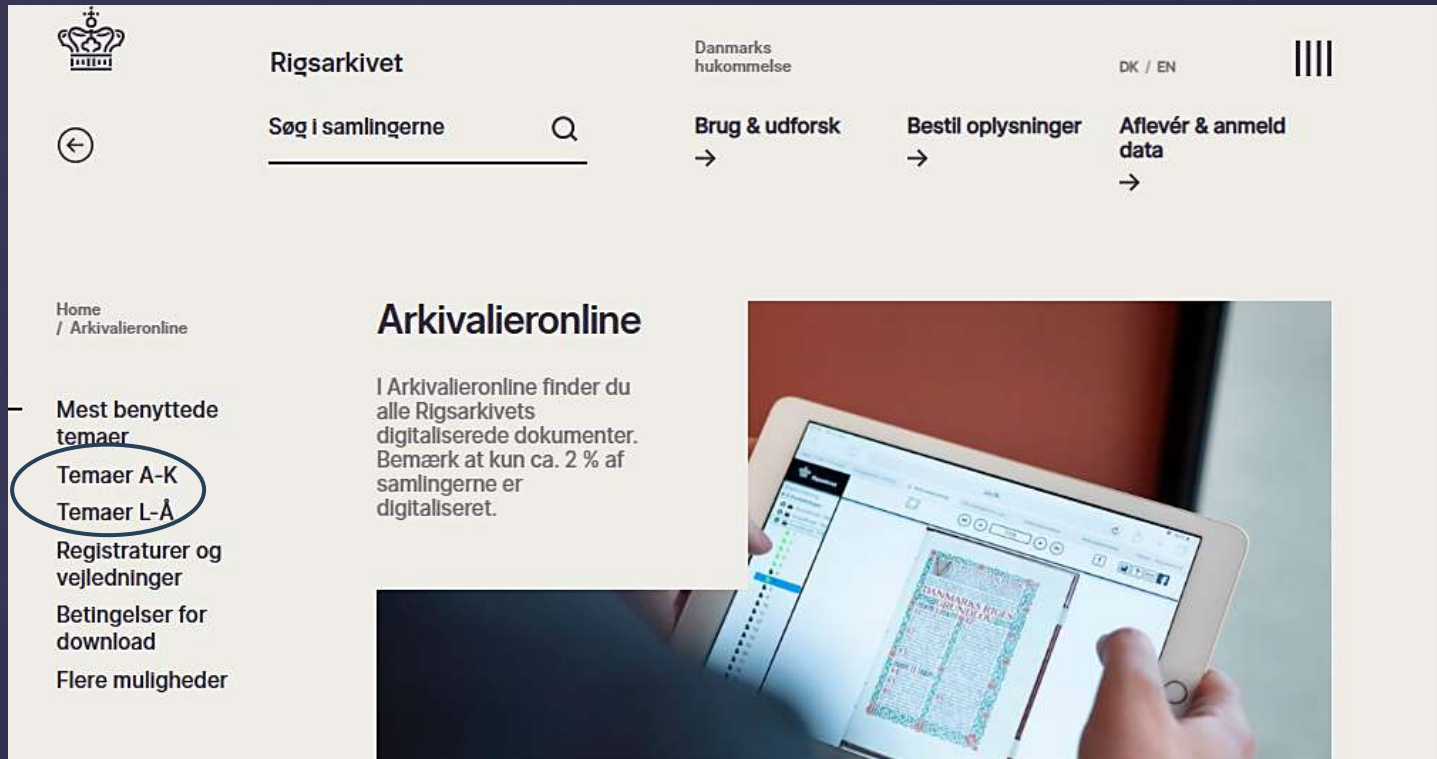
a. Strandingsreglementet for Bornholm af 7. maj 1785 – kun gældende for Bornholm frem til 1928 - Pligt til at redde søfolk før last, 4 strandingskommissærer – en for hvert herred *ledet af amtmanden*

b. Strandingsforordningen af 1836 for resten af Landet , pligt til at redde søfolk, men ingen egt. Organisation

c. Lov angående Redningsvæsen 26. marts 1852, frem til 1928 delt i to *hinanden uafhængige redningsvæsener* under *indenrigsministeriet*

C1, Redningsvæsenet for Bornholm (fra 1882 desuden Møn, Falster, Sjælland)

C2 Redningsvæsenet for Nørrejylland

Temaer A-K

Centraladministrationen

Danske og Tyske Kancelli, Rentekammeret, ministerier, repræsentationer i udlandet, Kongehuset, kort og tegninger og DSB.

Ejendomme

Dokumentation om huse og grunde. Se tingbøger, brandforsikringsprotokoller, matrikler og realregistre til skøde- og panteprotokoller.

Folketællinger

Hvem boede på adressen? Se Folketællinger fra Danmark, den danske koloni i Vestindien og tyske folketællingskort.

Temaer L-Å

Lokaladministrationen

Arkivalier fra købstæder, maglstrater, sønderjyske lokalarkiver samt landråder i Sønderjylland.

Lægdsruller

Mænd, der kunne udskrives til militærtjeneste. Se Lægdsruller og søruller fra Danmark og navnelister fra preussiske myndigheder.

Militærvæsen

Stambøger, Orlogsværftets tegninger og materiale fra de slesvigske krige og 1. verdenskrig, fx mindeblade, ansøgninger om erindringsmedaljer.

ARKIVALSK RIGSARKIVET

Kopierede på Statens Arkiver: Arkivalieronline

<https://www.rigsarkivet.dk/arkivalieronline/>

LOKALADMINISTRATIONEN:

Bornholms amt: Journaler med registre, kopibøger for ind- og udgående breve og telegrammer 1787-

Skifteprotokoller Nexø 1743-1829 plus registre

CENTRALADMINISTRATIONEN

Danske Kancelli: brevbøger 1800-1847

Indenrigsministeriet 1848-1940, Registre,

Resolutionsprotokoller og Registrantprotokoller

BORNHOLMS REDNINGSVÆSEN (kun kopieret af mig)

Samlede administration – samt de enkelte redningsstationer

1852-nu

MINE BRUGERSIDER

[Log ind](#)

[Ny bruger?](#)

SØG OG BESTIL

➤ [Søg efter arkivalier](#)

HJÆLP TIL SØG OG BESTIL

[Om arkivalierne](#)

[Sådan søger du](#)

[Sådan bestiller du](#)

[Tips til søgning](#)

[Ordforklaring](#)

[Andre søgemuligheder](#)

INFORMATION

[Privatlivspolitik](#)

[Cookiepolitik](#)

[Tilgængelighedserklæring](#)

🔊 Læs højt 🖨️ Print

Søg i arkivaliesamlingerne

Arkivskaber eller arkivserie: ?

Arkivskaber: ?

Arkivserie: ?

Periode: - ?

[Søg i Daisy](#)

Her kan du:

- **Søge** efter arkivalier og få vist information om dem.
- **Bestille** arkivalier til brug på en læsesal.
- **Se** indscannede arkivalier online.

Indscannede arkivalier kan ikke bestilles til brug på læsesal.

Arkivskaber eller arkivserie: ?

Arkivskaber: ?

Arkivserie: ?

Periode: - ?

Søg i Daisy

Der blev fundet **16** poster.
 Heraf: 5 arkivskaber(e) og 11 arkivserie(r).
 Side **1** af 1.

<u>Fra</u> ?	<u>Til</u>	<u>Arkivskaber</u> ?	<u>Arkivserie</u> ?
1852	1973	Redningsvæsenet	vis arkivserier
1852	1928	Redningsvæsenet, Bornholms og Møns Redningsvæsen	vis arkivserier
1852	1928	Redningsvæsenet, Det Nørrejydske Redningsvæsen	vis arkivserier
1852	1928	Redningsvæsenet, Det Nørrejyske Redningsvæsen	vis arkivserier
1848	1906	Reviderede Regnskaber, Redningsvæsenet	vis arkivserier
1854	1857	Danmarks Fiskeriforening	Korrespondance, Redningsvæsenet

Gælder det de enkelte lokale redningsstationer søges under stednavn "Snogebæk"
 "redningsstation"

Stationerne ere følgende:

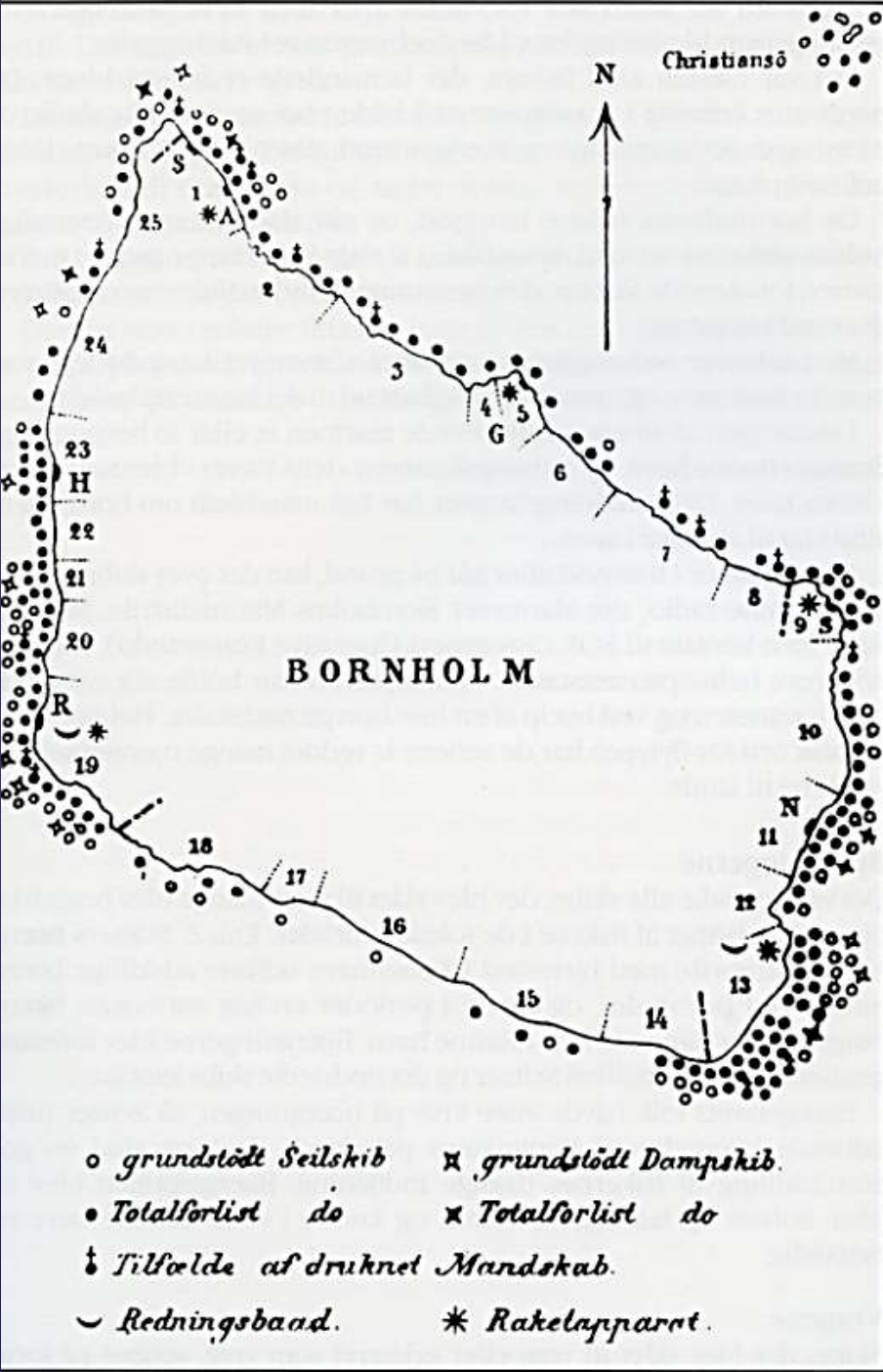
I. I Nörrejylland.

Skagen, forsynet med synkefrit Fartöi og Raketkasteapparat.	
Kandestederne	» » » » »
Hirtshals	» » » » »
Lönstrup	» » » » »
Lökken	» » » » »
Blokhusene	» » » » »
Slette Strand	» » » » »
Lild Strand	» » » » »
Hanstedholm	» » » » »
Klitmöller	» Raketkasteapparat
Nordre Vorupöre	» synkefrit Fartöi og Raketkasteapparat.
Vester-Agger	» Raketkasteapparat.
Agger Kanal	» synkefrit Fartöi.
Thyboe-Rön	» Raketkasteapparat.
Flyvholm	» synkefrit Fartöi og Raketkasteapparat.
Tuskjær	» » » » »
Vædersö Klit	» » » » »
Sönder-Lyngvig	» » » » »
Bjerregaard	» Raketkasteapparat.
Hennestrand	» »
Blaavandshuk	» synkefrit Fartöi og Raketkasteapparat.

II. paa Bornholm.

Rönne, forsynet med Raketkasteapparat.	
Allinge	» » »
Gudhjem	» » »
Svanike	» » »
Snogebæk	» synkefrit Fartöi og Raketkasteapparat.

Saafernt Communication med et indstrandet Skib ikke paa anden Maade kan komme istand, vil der ved Hjælp af et Raketapparat blive tilkastet de Skibbrudne en 9 Garns Line; naar de hale denne Line til sig, vil der med den følge en 3½ Tommers Trosse, ved hvis Tamp er fastgjort en Blok, hvori er Bugten af en smækker Line. Begge Tampe af denne Line staae faste paa Redningsstolen, der med sin Kous kan vandre paa 3½ Tommers Trossen. Trossen maa fastgjøres ombord paa Skibet saa højt oppe som muligt, for at Stolen om muligt kan gaae fri af Brændingen. Ved Hjælp af den smækkre Line, som farer i Blokken, der er fast paa Trossen ombord, kan Stolen fra Land hales ud og ind paa Trossen, och derved er Communicationen til de Skibbrudnes Redning tillveiebragt.

Allinge	1859-1975
Boderne	1928-1932
Christiansø	1928-1974
Gudhjem	1859-1975
Hasle	1882-1975
Rønne	1858-1974
Snogebæk	1858-1974
Svaneke	1858-1976

Redningsvæsenet for Bornholm 1852-1928

Lov om oprettelse af et redningsvæsen ved de danske kyster
 Kommissionen, der skulle undersøge behovet for oprettelse af et redningsvæsen i Danmark, skrev i en betænkning i 1850:

"Due Odde anses som det farligste punkt på øen, karakteren af kysten er her aldeles forskellig fra de øvrige, idet det her er flyvesand, som danner rev ud på flere steder, og på grund af kviksand synker de grundløbne skibe i meget kort tid. Salthammer og Broens Rev ved Snogebæk er meget farlige punkter. Da strandingerne på disse rev sker i længere afstand fra selve kysten, vil, foruden raketapparatet, et redningsfartøj her finde god anvendelse for at komme de skibbrudne til hjælp."

Redningsstationen Snogebæk 1852 1974

1852 1974

1852 1957

1852 1966

1928 1970

1903 1966

1868 1957

Folkelisteprotokol

Indberetningsprotokol

Inventarieprotokol

Kontrolbog for vagt- og patrulje

Kopibog

Regnskabsprotokol

Rigsarkivet, Redningsvæsenet 1852-1974,
Bornholms og Møns Redningsvæsen,
Redningsstation Snogebæk

Statistik for de 45 danske redningsstationer 1858-1881
 Jylland 40 og Bornholm 5, Danmarks Statistik, Bd. 1, s. 310-319
 J.S. Hohlenberg, Strandinger og redningsforsøg i de danske farvande

De 3 travleste redningsstationer i Danmark
 1858-1881

<i>Station</i>	<i>Redninger</i>	<i>Reddede</i>
1Flyvholm (Harboøre)	35	307
Nørre Agger	37	262
Snogebæk	33	191

Aktiviteten på Bornholm 1858-1881

Rønne	7	28
Allinge	13	134
Gudhjem	8	39
Svaneke	6	38
Snogebæk	33	191
Snogebæk %	45%	44%

Redningsvæsenets
udvikling på Bornholm
1785 ff

LESSEBÅN DEN SIYENDE

af Guds Ræde, Konge til Danmark
og Norge, de Bændes og Godhæns,
Jenssig, Niels Porsing, Johannis, Mo-
mann, Dietrichsen og Eldsborg.

Den yndelig Gæst kældom! Bejære Dig

huvud kældom, at De, som og som kom i
Ed. og som kældom for Bonn Collegier paa Kongens
Læredamme i Gensind, for Marskden Libe
og Bann paa Bort end Bornholm, eller

med sigt Gavn Læredam som Gæst og Gensind

Paaklagede Uordner i Henseende til
Strandede Skibe og Varer paa Bornholm

T. In Marskden Gensind som Gæst paa
B.

Frederik Thaarup
(1766-1845)
Amtmand 1804-1809

Toldinspektør
Casper Wolfsen
1781-1836

Christian Jespersen
(1766-1837)
Amtmand 1809-1837

Christian Jespersen
(1766-1837)
Amtmand 1809-1837

Skipper, skibsbygger, købmand
og strandingskommissær for søndre herred
Jeppe Jørgen Hansen (1769-1823) i Nexø og
hans arv.

*Samt "den djærve Søemand Hans Kruuse (1800-
1842) i Poulsker Sogn, der med saa megen Raskhed og
Conduite har hjulpet utallige Skibe af Grund"*

Britiske forbilleder

PRINCIPLES OF CONSTRUCTION,

AND USES OF

UNIMMERGIBLE BOATS,

= *Synkefrie både*

STATED IN A LETTER TO HIS ROYAL HIGHNESS

THE PRINCE OF WALES.

BY LIONEL LUKIN.

LONDON:

PRINTED FOR THE AUTHOR,

By J. Nichols and Son, Red Lion Passage, Fleet Street;

AND SOLD BY T. BECKETT, PALL MALL; T. EGERTON,
WHITEHALL; AND J. ASPERNE, CORNHILL.

1806.

“Zetland” – 1802-1880 – verdens ældste bevarede
redningsbåd - South Shields, Newcastle-upon-Tyne
, reddede ca. 500

Børnholms Amt,
Kopibog 1823 juli-dec
Kopi af brev
Til Danske kancelli,
3. nov. 1823, side 31
Vedr. J.J.Hansens
dødsbo

*avenderch de Amtman; men da jeg havde fundet fort af
vedt vedt. Læst, ^{af den skænkede Baaden} og yttre at ytre at ytre at ytre at
men Baaden blev færdig vilde skænke den til Byen med Paabud om Redning og Fordel for Nexoe Havn og
Paa og Paabud om Redning og Fordel for Nexoe Havn og
Søndre for Nexoe Havn og Fordel for Nexoe Havn og
er den færdig med Salthammer og Broens Odde
af indtræffer
for den færdig med Salthammer og Broens Odde
at Baaden med tilbehør, og et slags Vogn til
at transportere den på, har jeg fundet det rigtigt at afdødes
bestemmelse med hensyn til redningsbåden opfyldes*

...men, da jeg (=amtmand Jespersen 1766-1837) havde hørt afdøde (strandingskommisær Jeppe Jørgen Hansen 1769-1823) i Fleres Overværelse at ytre, at han når Baaden blev færdig vilde skænke den til Byen med Paabud om Redning og Fordel for Nexoe Havn og tillige, at han vilde lade opføre et Steen Hus ved Salthammer og Broens Odde, hvor der indtræffer de fleste Strandinger her på Landet, for der at bevare Baaden med tilbehør, og et slags Vogn til at transportere den på, har jeg fundet det rigtigt at afdødes bestemmelse med hensyn til redningsbåden opfyldes

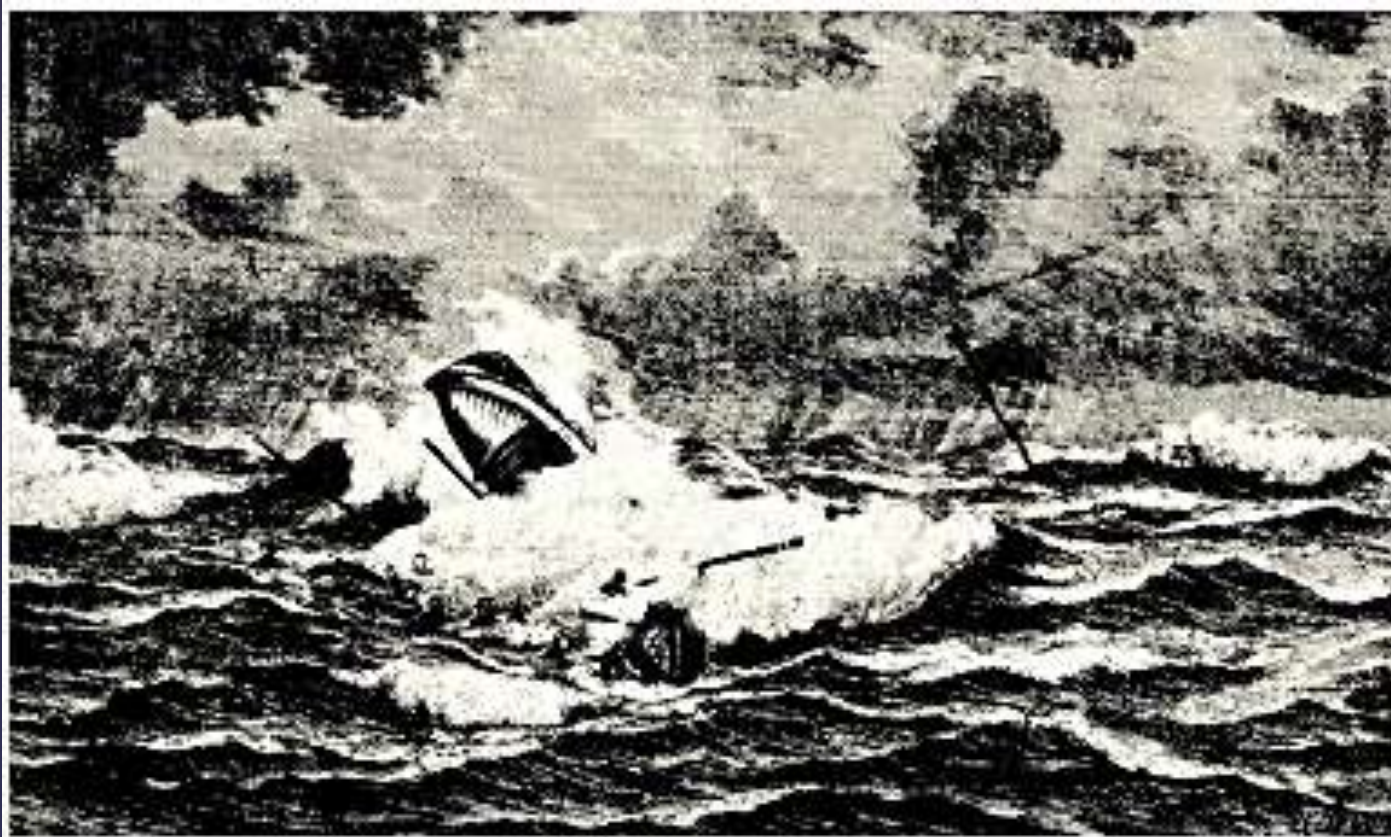

Kom man i gang? Ja – iflg. Amtets kopibøger:

En lang række strandinger, de fleste med redninger, som f.eks.

Natten til den 27. november 1830 strandede for Snogebek det Engelske tremasterskib "Tabago" ført af Kaptain Laidler, kommende Fra Memel (Klaipeda), destineret for London med Bjælker, Planker, Oxehuder etc. *Besætningen på 16 Mand KOM LYKKELIG I LAND MED DISTRICTETS REDNINGSBAAD* Skibet er totalt forliist, men nogle Ankere, Tovværk, Vragstumper etc. blev reddet

Katastrofen 2. november 1842

Danmarks første redningsbåd, bygget i Nexø og i 1822 anbragt på redningsstationen i Snogebæk, blev i 1862-1886 efter forbedringer på orlogsværftet, stationeret i Rønne. Den er afbildet, fordt Holger Drachmann befandt sig på Rønne Havn 11/9 1873, hvor båden under øvelse kæntrede i hårdt vejr

“Die Vier Geschwestern” af Emden, på vej fra Königsberg til London strandede i SØ storm på Broens Odde med en besætning på 5, redningsbåden kæntrede imidlertid og 5 druknede.

1842 Nov 24 Lauri for Thorunns fru
 Unkon paa milken for nar djet
 sen for nar mi paa djet. -

1842 Varikundt for 5 1/2
 at binden nouit labt pan
 nt i dnu lot no ge be se
 1842 for u det djet. -

PEDER PEDERSEN BECK, Født ca 1809
30 år, flkt. 1840, Søfarende, gift m.

Johanne Margrethe Kjøller, Poulsker 1821-
09-22 til Poulsker 1902-11-20,

2 børn søn Jens Peter Bech Poulsker 1840-
06-22 – 1887-04-12, Hans Christian Bech
17/9 1842 – 25/6 1844 - Poulsker Født 1810,
Ubekendt begravelse

HANS PETER HENNINGSEN Født ca
1813 – 26 år flkt 1840, Fisker, g.m. **Dorte
Hansen** født 1804, Pedersker Begravet i
Poulsker

3 børn, Hans Christian Henningsen 1834-
10-19, død 1901-12-19; Dorthea
Henningsen 1837-1880; Ole Peter
Henningsen 1840-1915

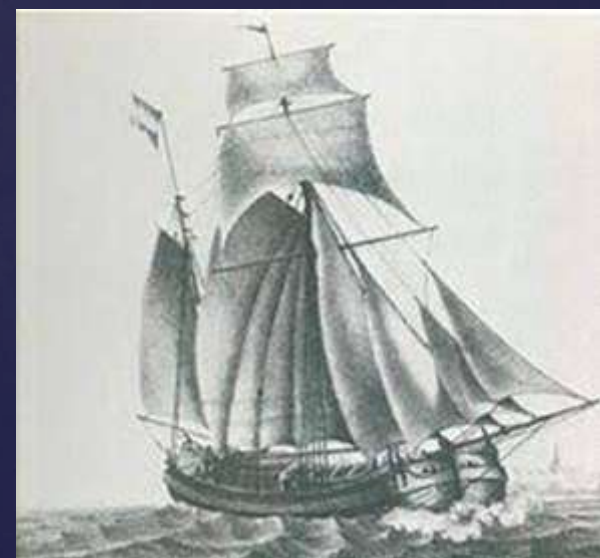
RASMUS HANSEN BEK født ca. 1807 – 32
år i flkt 1840, Fisker og Husmand i
Snogebæk, g.m. **Ane Margrethe Kofod**,
født Nexø ca. 1809 – 31 Begravet Poulsker
4 børn, Hans Hansen Bek, f.ca 1837, Ole
Hansen Bek ca. 1837, Frederikke Anie Bek,
f. ca. 1838, Rasmine Caroline Bek/Bech f. ca
1840.

HANS ANDERSEN KRUSE, født ca. 1800 –
flkt 1840 – 40 år, gm **Margrethe Kruse**, f. ca.
1789, Begravet i Poulsker

2 børn Marthe Kirstine Kruse, ca. 1823;
Hans Peter Kruse, ca. 1832

ANDREAS ESPERSEN, f. 10. juli 1817, 25
år, begravet i Nexø, gm **Karen Kirstine
Bech/Bek** f. 1816, g. i Bodilsker 1837,
2 børn Jens Mathias Espersen f. 1839,
Margrethe Kirstine Espersen. F.1841

5 familiefædre, 5 enker
og 13 børn

Emeralds forlis og tab af hele den 9 mand store besætningen i Svaneke havn 28-30/11 1846

The Baltic
is a restless
Sea/Where
Wave resounds
On Wave/
Tho' o'er my head
Its billows roll/
I know the Lord
can save

(On the island of Bornholm)

Gravsten i
Donaghadee
Nordirland

Svaneke havn. Udsnit efter Smiths opmåling 1810 revideret 1838. (Matr. dir.) Emeralds skib forstyrtet til havnemølle og forankret tæt udenfor havnemundingen med klippeski på begge sider af havnen.

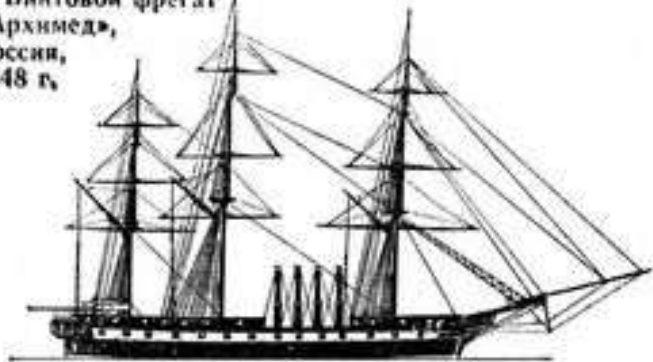

Damskruefregatten
"Archimedes" – den russiske
Østersøflådes flagskib.
Forliser 18. oktober i spidsen
For 17 russiske krigsskibe
På Hvide Odde ved Rønne
Kommandør Woldemar von
Glasenapp (1812-1895)

Marinemaler
C.F.Sørensen
Tegner vraget
i januar 1851

2. Винтовой фрегат
«Архимед»,
Россия,
1848 г.

Jens Mortensen, fisker 1811-1850, f. Rønne

– hustru og 1 barn

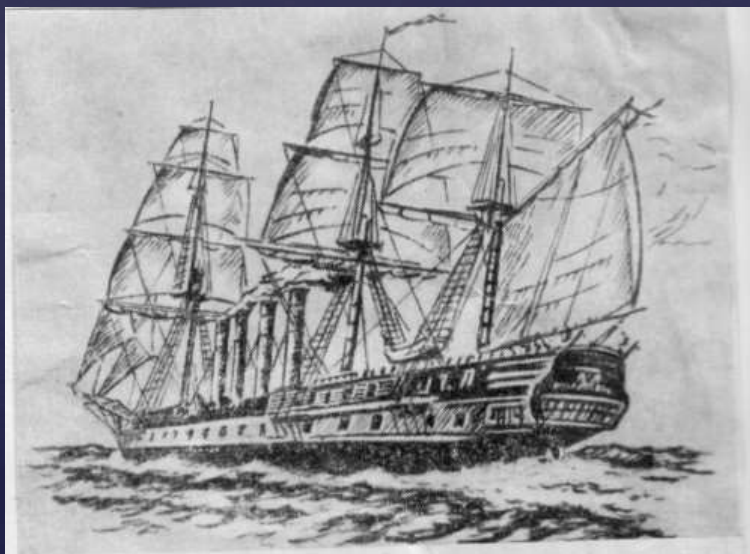
Jens Dam, fisker 1816-1850, f. Rutsker

– hustru og 2 børn

Julius Clausen, sømand 1821-1850, f. Rønne

– hustru og 2 børn

Den russiske Østersøflådes flagskib
skruedampfregatten "Archimedes" forlis
Ved Rønne 18. oktober 1850 klokken 4 morgen på Hvide Odde
Med en besætning på 459 mand efter en

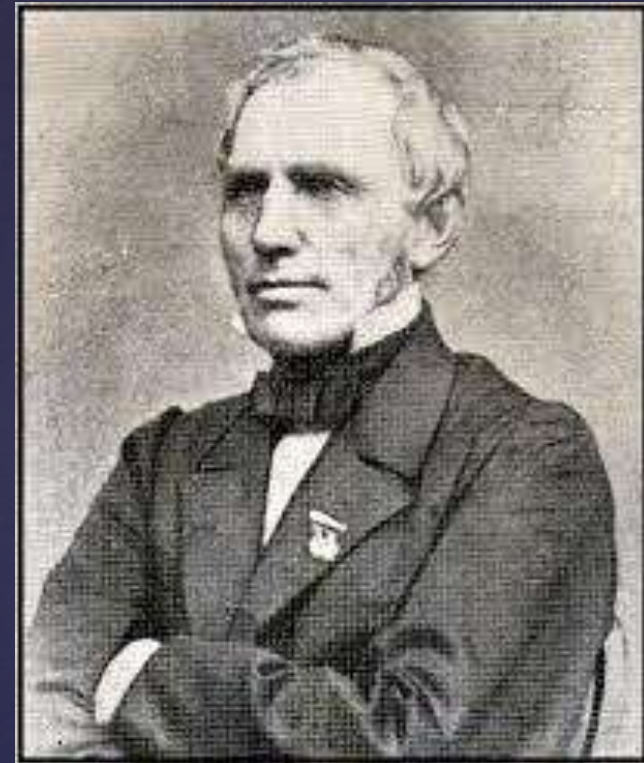
Первый русский винтовой фрегат «Архимед» (с рисунка

Herman
Ipsen
1808-1870
Intet billede

C.C. Lundbye
1812-1873

C.B. Claudi 1799-1880

Julius Henrik Wegener
1806-1865

Redningskommissionen
af 1849

Spidsgattet, klinkbygget, egetræ.
8 årer, styreåre/ror
9 lufttætte blikdåser, kork udvendig
langs rælingen,
Længde 8,41 m., bredde 2,39 m, dybde 0,8 m
Bygget i København af skibsbygmester Ertmann
Peter Bonnesen 1855 som søsterbåd til Snogebæk
Båden, renoveret på orlogsværftet i København
1894. Fungerede 1855-1945 og reddede 1.341 søfolk

Redningsbåden på Sandhammeren i Skåne 1855-1945

Mads Jakobsen

Jørgen Dam

Opsynsmand
Jens Stub

Niels Plum

Anton Hansen

Jeppe P. Kruse

Anton Koefoed

Peder Schou

Otto Pedersen

Thomas Hansen

Laurits Plum

Johannes Mortensen

Bestyreren og Stationens Mandskab

Første tur med redningsbåden 29. marts 1856

”lige i et nu var bunden af redningsbåden i vejret, og straks derpå sås 3 eller 4 mand, som havde fat i rebet langs kanten af båden, akkurat med hovederne oven for vandet, men så var de væk, kun én blev hængende nede i den ene ende af båden. Båden vedblev, hvor svær end søgangen var, at holde bunden i vejret, hvor det kun lykkedes en enkelt at holde fast i kølen, indtil båden efter flere forgæves forsøg blev halet ind til kysten”.

En Galease som "Blücher" af Greifswald (i ballast til Danzig)

Efter at tre fra besætningen var Kæntret og druknet med Skibsbåden, forsøgte man med raketter som ikke blev forstået, Og så var der kun redningsbåden tilabge

---

Drukneede redningsfolk fra Snogebæk 29. marts 1856

- Niels Kruse 1811-1856 (Hustru Ellen Kirstine Kofod + 6 børn)
- Johan Madsen 1809-1856 (Marie Kirstine Hansdatter og 2 børn)
- Andreas Peter Munch 1822-1856 (Laura Andrea Cecilia + 2 børn)
- Ferdinand Kofod 1824-1856 (Ane Elisabeth Harrild + 3 børn)
- Hans Peter Kofod 1829-1856 (Petrea Ipsen + 3 børn)
(de to sidste brødre)
- Drukneede tyske sømænd fra "Blücher" 29. marts 1856
- Clas Peter Theodor Schlicker, styrmand 1828-1856
- Johann Joachim Stretzow, matros 1831-1856
- Johann Christoff Adolph Mentzel, matros 1835-1856
(sidstnævntes lig ikke fundet på Bornholm)

Det skæbne Menneske
Du hastig gik
fra Dine
Ved Bølgen Herren
Kaldte Dig til Sine
I Himlen Samles
Vi igjen
Der er vor Rette
Sted og Hjem

Retskafne Mand
Du hastig gik
fra Dine
Ved Bølgen Herren
Kaldte Dig til Sine
I Himlen Samles
Vi igjen
Der er vor Rette
Sted og Hjem

Her hviler Støvet

Niels A. Kruse

F:mnd:i Snogebeck

f:d:6te Aug:1811

d:d:19 Marts 1856

Efterlod sig Hus

Kone og 6 Børn, som

begræde Éen Kjerlig

Mand og Fader

PAUSE

FORDELE FOR SNOGEBÆK

Kort sigt – *egen købmandshandel* og
gravsten

Indbyggerne får kongens udmark
Foræret som *egen grund*

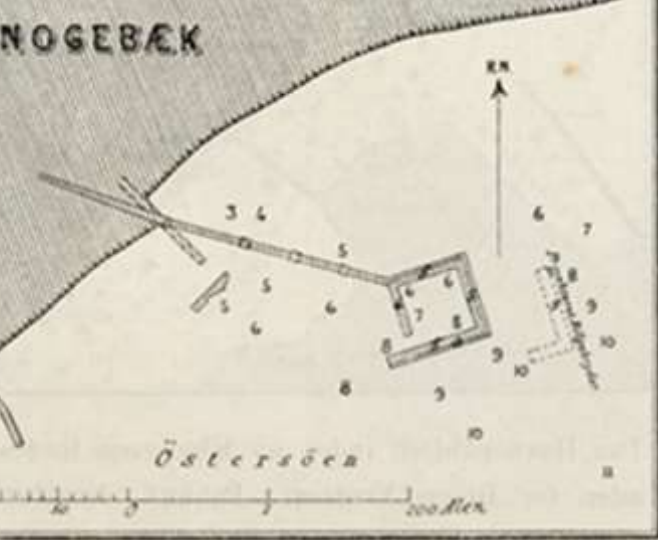
Snogebæk får *egen havn* betalt af
staten

*IM, 1. ktr. #392/702 5. aug.
1856 Niels Andersen Kruses
Enke, Ellen Katrine Kruse
af Snogebæk, må samme-
steds indtil videre have
udsalg (Hovedgade 22) af:*

*Mælk, fløde, æg, smør, brød, ost, kød, flæsk, fisk,
salt, brænde, tørv, olie, tran, svovlstikker, træsko,
øl, tjære og sæbe –
og kun disse som tilladt for spækhøkere i København,
Men afholde sig fra udskænkning eller salg af
Brændevin eller lignende spirituøse drikke.*

Ældre tilsandet Baadehavn.

Ny Dæksbaadehavn
 projekteret og bygget af Havneingeniør Zahrtmann

Snogebæk Havn.

1889.

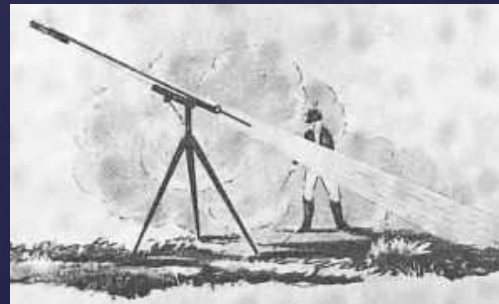
Båd og/eller raketter

Redningsraketter

Københavns bombardement 2.-4. september 1807 – første raketangreb på en storby

Gjør Stjerteblokken fast godt
oppe paa Undermasten, er Masterne
faldne, da til det bedste Sted
forhaanden, kast Radketlinen los
paasee at Lini i Blokken løber fri,
og viis Signal til Land

Redningsøvelse i Gudhjem 1940'erne med raketapparatet. Foto Dam Johansen, Bornholms Museum.

Redningsstolen i brug for en del af mandskabet. Det finske dampskib, »Scandinavia«, strandede ved Finnekålen, Vang, 25. november 1947, men kom senere fri ved redningsvirksomheden Svitzers hjælp og sejlede 11. december til København for reparation. Foto Willy Hansen, Rønne. Bornholms Tidende 26. november 1947.

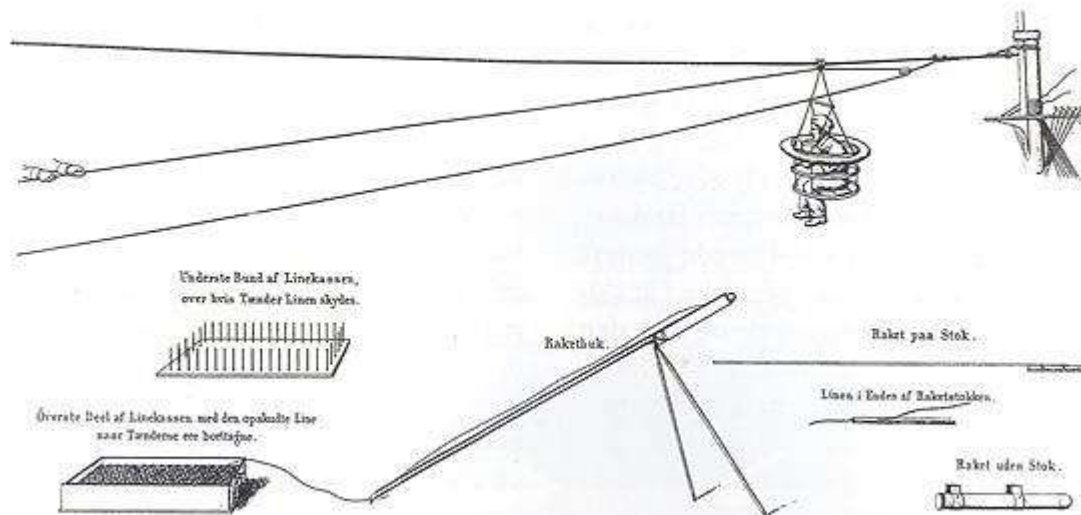

Illustration af brug af redningsstol og raketapparat.

4.

Snogebæk
Redningsstation

Indberetnings
protokol

1858-1873

Indberetningsprotokol

Indberetningsprotokol

Protokol

1858 - 1873

Car Biff A. B. Noob mar det en Rædselsdag
for Bornholm som vi ikke have kjendt Mage
til
Allerede den 12. blæste det Storm af ØNØ med
Regn og Tykke, men om Natten gik Stormen over
til Orkan.....

A.P.Kruse, Opsynsmand:

Aar 1872 d. 13de Novb var det en Rædselsdag for Bornholm som vi ikke have kjendt Mage til. Allerede den 12. blæste det Storm af ØNØ med Regn og Tykke, men om Natten gik Stormen over til Orkan.....

Andreas Peter Kruse
1834-1910, efterfulgte
I 1856 sin far Niels
Andreas Kruse (1811-
1856) som Formand for
Snogebæk Fiskerleje og
Formand for Snogebæk
Redningsstaion. Farbror
Hans Kruse omkom 2/11
1842, mens faderen
mkom sammen med 4
andre fiskere fra
Snogebæk ved en
redningsaktion 28/3 1856
ved Bro Odde.

Orkanstorm fra NØ og Sne, og en ualmindelig høj søgang og forfærdeligt højoande som bortskyllede alt fra stranden og de nærmeste huse, der blev ødelagt og efterlod sig nøgen strand.

Halm og tømmer af alle slags kastedes om hinanden og alt var stor forvirring, hvor alle søgte at redde, hvad reddes kunne fra private huse.

Kortudsnit Snogebæk, Højt målebordsblad, Generalstaben, opmålt 1870, men udgivet 1886. Redningsstationen fra 1822 ligger som det ses på kortet i 1870 stadig i Hovedgade 16 lige over for den gamle stenmole, men nord for telegraflinjen til Rusland der blev anlagt 1868-69. Efter stormfloden 1872 flyttedes redningsstationen i 1873 ca. 100 meter mod nord til Hovedgade 10 tæt på hjørnet til Havnevej. Hentet fra <https://kortviseren.dk>.

**Redningsbådshus
1853-1872
Ødelagt ved storm-
floden 13.11.1872**

**Redningsbådsmuseum
fra 2019/20**

Klokken 8½ Morgen blev det meldt til redningsstationen i Snogebæk, at der var vrag for Balke i Bodilsker sogn 1/4 mil (1,9 km) fra stationen.

Selve redningshuset var omsluttet af høje bølger og der var derfor ingen mulighed for at få redningsbåden ud af bådehuset. Med stort besvær og med allerstørste livsfare lykkedes det dog endelig at få raketapparaterne ud af bådehuset og transporteret op i en løkke, hvor det kunne læsses på vognen. Men også her nåede bølgerne op og havde nær trukket både heste, vogn og raketter ud i havet. Alt måtte først bjærges fra bølgerne.

*Deltagere 13. november 1872, A.P.Kruse – 2 båds mænd, 2 reservemænd, 2 lejede mænd –
6 båds mænd var i Rønne og 1 syg.*

*Kaptajn Carl Berg, skonnerten "Hermine"
Breege, Rügen – fra Memel til Stettin med
brædder, grundstødt kl. 7 morgen
(Foto af skonnerten
Hermine af Kiel (1904-1982) nu Cuxhaven*

Vi vendte derfor straks tilbage, men allerede på vejen kom der melding om at en Slup just var strandet ved Stangebæk lige syd for Snogebæk tæt syd for opbevaringsstedet

Først klokken 9¹/₂ var vi så vidt, at vi kunne begive os på vej til strandingsstedet, hvilket dog krævede en lang omvej ind i land for at nå frem. Ved ankomsten var klokken henved 11 og man fandt en skonnert, der var kastet så langt op på land, at mandskabet var vadet i land.

Kaptajn H. Aaland, sluppen "Agenten" af og fra Stavanger, til Østersøen med sild. Siden mandag sejlet med stormsejl uden landkending – men grundstødt kl. 10:30. (Her foto Af rekonstrueret Stavanger-Slup "Restauration" bygget 2010)

Vi fandt båden grundstødt 1/2 kabel-længde (94 m) fra land. Raketbatteriet blev opstillet og en raket affyret der havnede i luvert af skibet. Samtidigt kappedes masten. Da det var forbundet med allerstørste møje overhovedet at holde sig fast på skibet i de voldsomme bølger, var det ikke muligt at opfange de næste 3 raketliner. Først med 5.te raket opnåede man forbindelse med skibet og bjergede den 5 mands store besætning i redningsstolen. En af mændene var dog meget forkommen da han kort før strandingen var blevet ramt af storbommen og havde beskadiget lårene så slemt, at han ikke kunne gå. Hvad raketapparatet angik, blev det indbragt i et hus længere oppe i byen, da redningsstationen var blevet stærkt beskadiget af de høje bølger der slog mod det hele tiden.

Fotografier redningsaktionen for "Orion" af Bremerhaven 2. februar 1949

RA. Snogebæk Redningsstation Indberetningsprotokol 1903-1957, side 93

Aar 1949 den 1ste februar blev følgende re-
ningsforlagende udført.
1. Kl 10³⁰ blev der telefoneret til Snogebæk
Fiskerisalgsforening at en byste fiskeribåd var dross
køret ved Langeskanse Syd for Næst og havde
oppe. Da den fremværende opsynsmand tilfæl-
befandt sig paa Kontoret i salgsforeningen jfr
klærte sig af redningsmandskabet til at tilsi-
dige til at møde ved stationen. Der blev be-
rettet af opsynsmand Emil Jensen, der mødte mit
med en lastbil. Bortpaa vaktmateriellet blev
og man kørte afsted kl 10⁵⁰ og ankom til
dringsstedet kl 11⁰⁰ og materiellet bespændt af.

BX Orion af Bremerhaven 1. februar 1949 – skibsfører Anton Litzkovskij –
Alle 6 reddet ved redningsstol , men noget forkommende ved
at have været gennem brændingen. Vinden NNØ 7-8 ved Langeskanse
Hvor skibet var gået på grund og huggede hårdt

Redningsstationer Bornholm/Møn, Stevns, Falster				1858-1881		1882-1954	
Stednavn	Type	Oprettet	Nedlagt	Aktioner	Reddede	Aktioner	Reddede
Snogebæk	Båd/Raket	1852	1976	33	191	32	170
Allinge	Raket	1852	1976	13	134	18	189
Rønne	(Båd)/Raket	1852	I drift	7	28	29	174
Hasle	Raket	1882	1976	–	–	20	133
Svaneke	Raket	1852	1976	6	38	13	61
Gudhjem	Raket	1852	1976	8	39	4	55
Christiansø	Båd/raket	1922	I drift	–	–	2	5
Boderne	Båd	1925	1932	–	–	0	0
Nexø	Båd	1964	I drift	–	–		
Klintholm	Båd	1918	I drift	–	–	18	36
Gedser	Båd	1925	I drift	–	–	12	21
Stevns	Raket	1901	1975	–	–	2	17
Ålebæk, Møn	Raket	1882	1975	–	–	3	9

Fra Betænkning vedrørende Redningsvæsenets forhold nr. 112, Kbhvn 1954.

Rønne redningsstation 1910-1928 i Havnegade 5, lige bag toldkammeret

Redningsbåden på øvelse i Rønne Havn. 1920'erne. Mandskabet er iklædt sydvest og olietøj. På billedet ses fyret i Rønne fra 1880 til venstre og byens Sct. Nikolaj Kirke til højre. Fotograf ukendt.

Ovenfor: Rønne Redningsstations indre 1910. Foto Th. Yhr, Rønne. Til venstre: Rønne Redningsstation indrettet 1910 i Havnegade 5, Rønne, lige bag toldkammeret (Bemærk, at man lige kan ane Havnesmedjens to skorstene bag træerne til højre). Siden 1852 havde man ellers benyttet lejede lokaler på havnen. Omkring redningsbåden fra 1886 står de ansatte redningsfolk, alle fiskere fra Nørre Kaas, tjøft redningsudstyr. Til venstre for båden: Hans Jørgensen, Otto Jørgensen, Peter Hansen, Jørgen Eskildsen, Chr. Stenberg, Hans Schou. Til højre for båden: Chr. Holm, Niels Kjølner, Andreas Boltn, Laurits Eskildsen, Ludvig Eskildsen, Peter Andreas Kjølner – alle fiskere fra Nørrekås – samt yderst til højre, stationslederen, tolder Pthl. Kopt efter ældre foto af Th. Yhr. Bornholms Museum.

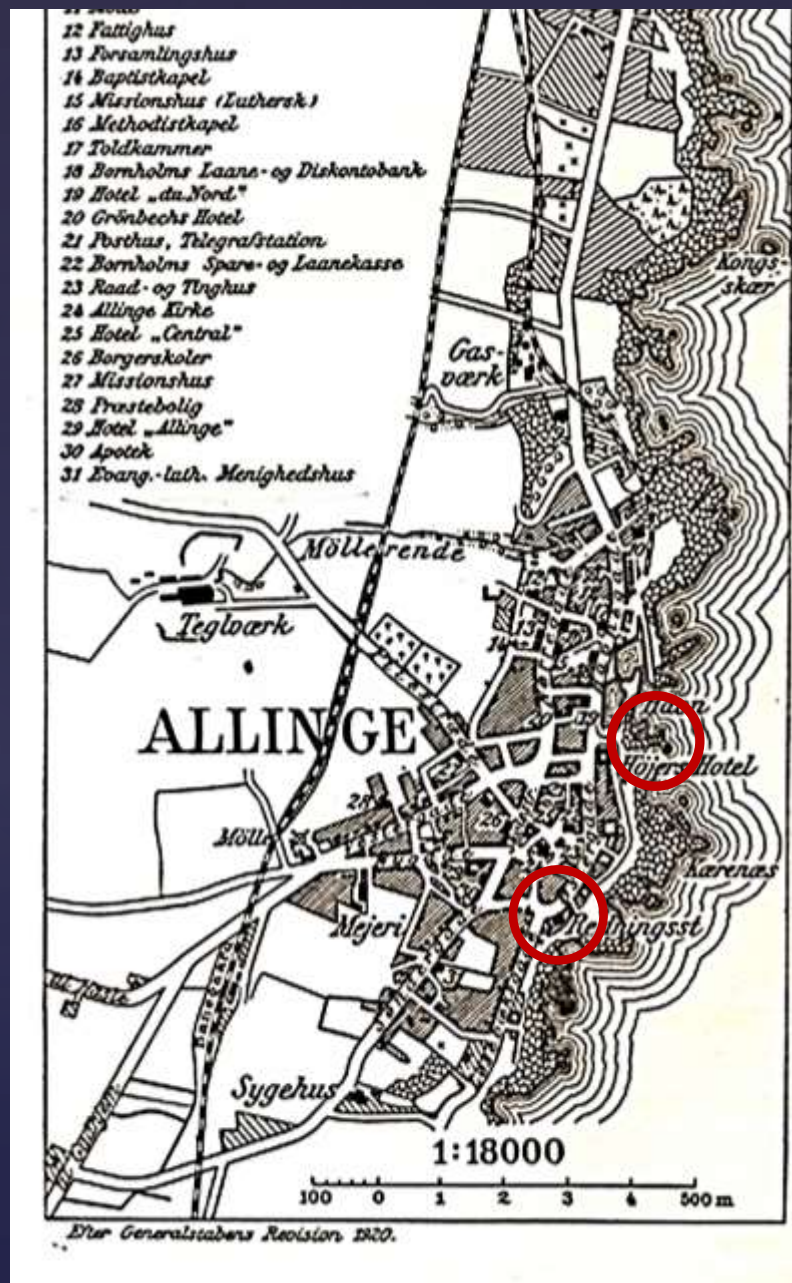
Rønne Redningsstation 1929-1989
i Sydhavnen Forventes nedrevet,
trods fredning. Havnen skal udvid

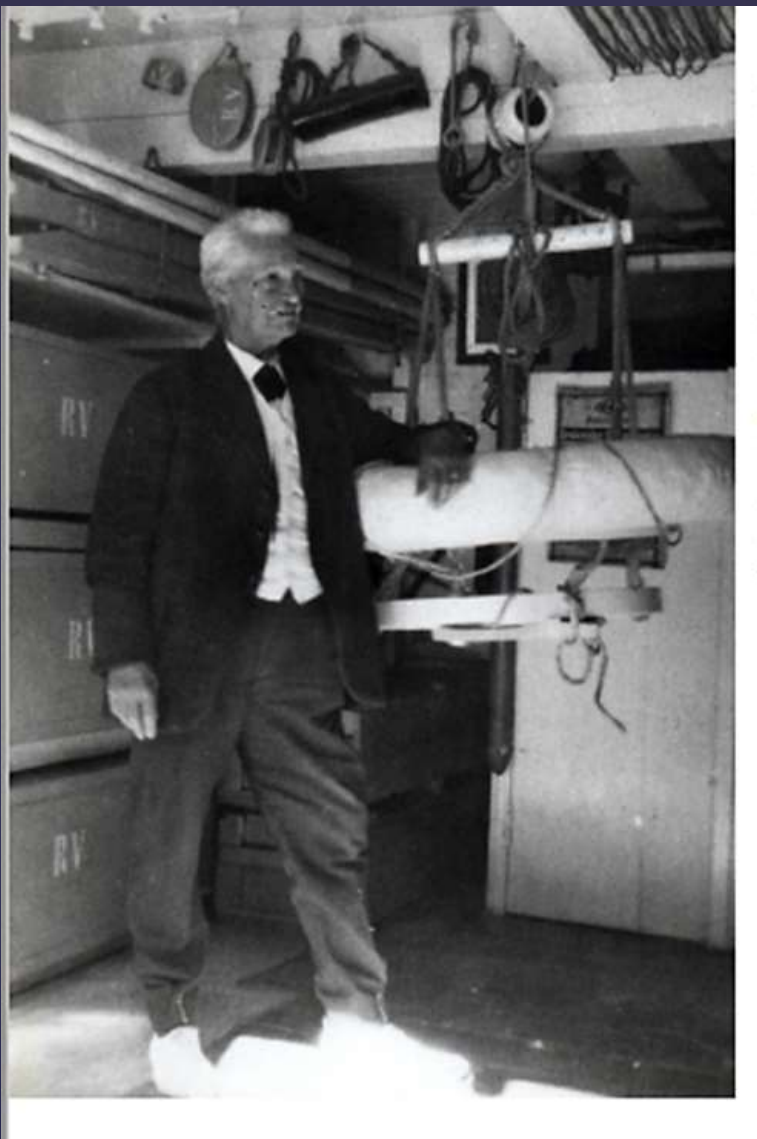
Allinge Raketstation 1931-1976

**Gudhjem Raketstation
1920-1976,
Ejnar Mikkelsens vej 17**

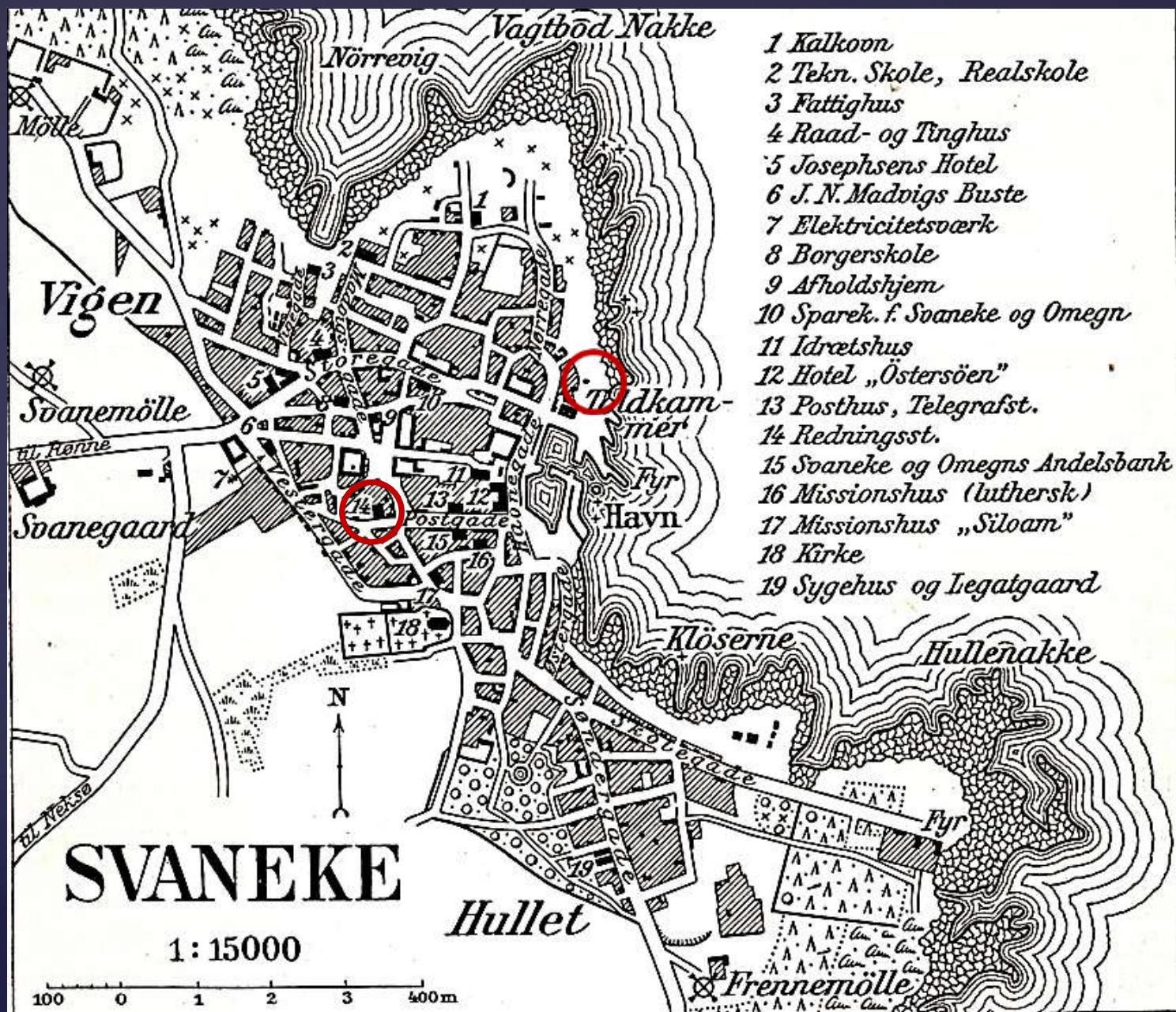

Redningsbestyrer i Svaneke
købmand Edv. Petersen
Med raketstation i eget
hus i Lillegade

Svaneke Raketstation
1931-1976 Gruset 3

Snogebæk Redningsstation
1873-1976, Bådehus 1873,
Raketstation og administration
1905.

Overtaget af Snogebæk Borgerforen
1986 (Folkets hus 1982)

RB93

RØNNE 1989

Søværnets Kystredningstjenesten i Rønne yderhavn, Skærvekajen 1, opført 1989. Foto Ann Vibeke Knudsen 2022.

Motorredningsbåd T-16 "Mads Jakobsen", bygget 2001

Redningsfartøjet 'Leopold Rosenfeldt', Nexø, bygget 1989

Nexø 1989

Søværnets kystredningstjeneste i Nexø havn, Sdr. Hammer 25, opført 1989 samtidigt med at et nybygget redningskib «L. Rosenfeldt» blev stationeret. Nexø redningsstation blev oprettet i 1964 som motorredningsstation i Nexø fiskerthavn. Samtidigt blev Snogebæk lukket som bådstation og helt nedlagt i 1976. Foto Henning Bender 2022.

Udvalgt litteratur

GENERELT

Tuxen, Grete og Rasmussen, Alan Hjorth: *Hverken for ros eller løn... Den danske kystredningstjeneste 1852-2002* (Farvandsvæsenet 2002). Hovedværket inden for emnet fra og med 1852.

Bloksgaard, Anders: *Dansk Strandingshistorie. Den enes død – den andens brød*. Utrykt speciale (2003). En bred og grundig gennemgang – også lidt om perioden før 1852.

Ludwig, Otto: *Træk af redningsmidlernes historie*, Handels- og Søfartsmuseets Årbog 1855, s. 122-154

Seerup, Jakob: Søfartshistorier. Danmarkshistorien til søs, kapitel 5, s. 92-107, *Redningsvæsenet – en maritim infrastruktur*

Pedersen, Erik: *Bornholmske Strandinger. Strandinger ved Bornholms og Christiansøs kyster. 1830-1919 og 1920-1986* (Rønne 1978-1988) – Kronologisk fortegnelse på ”databaseform” over ca. 200 strandinger på Bornholm – formentlig på grundlag af aviser og redningsvæsenets årsberetninger.

REDNINGSVÆSENET I RØNNE I 1820'ERNE

Heilesen, V. K. *Bidrag til oplysning om ridder Caspar Henrik Wolffsen* Bornholmske Samlinger bd. 37, s. 7-36 (Rønne 1960). Handler særligt om Wolffsens ”ulovlige” redningskontrakter.

EMERALDS FORLIS 1846

Bergsøe, Bent: *Det dejlige vrag*. Bornholmske Samlinger, II rk., bd. 13, s. 142-143 (1979) Grundigt og kildenært studie der handler om Emerald's katastrofale stranding, men desuden fortæller bredt om hvordan strandinger dengang håndteredes.

Kilpatrich, T.: *Millisle and Ballycopeland Presbyterian Church*, s. 88-90 (Belfast 1934)

SNOGEBÆK

Bender, Henning: *Snogebæk – en by tager form*. Bornholmske Samlinger, IV rk., bd. 12, s. 40-63 (2018)

Utrykte kilder, Statens Arkiver (delvist privat digitaliserede af forfatteren)

Rigsarkivet, Redningsvæsenet, Bornholms og Møns redningsvæsen

Rapportjournaler over redningsforetagender og øvelser 1858-1928 – samt meget mere.

Rigsarkivet, (Stednavn) De enkelte redningsstationer

Snogebæk, Svaneke, Gudhjem, Allinge og Rønne omfatter årene **1858-1976**, **Hasle 1882-1976** og omfatter almindeligvis Folkelister, *Indberetninger om øvelser og redningsaktioner*, Inventarer, Vagt- og patruljelister, Kopibøger og regnskabsprotokoller. En del administreres som personfølsomme (75 års grænse)

Beretninger om forlis og redninger på Bornholm er fra og med 1858 hentet fra *de enkelte redningsstationers indberetningsprotokoller*, der kronologisk indeholder detaljerede beskrivelser af øvelser og redningsaktioner 1858-1976. Mange genfindes delvis i kopi i *rapportjournalerne* 1858-1928 og synes at have været hovedkilden til efterfølgende avisomtaler.

Utrykte kilder, Rigsarkivet, digitaliserede på arkivalieronline (altså tilgængelige for alle på internettet <https://www.sa.dk/>)

Amtmanden på Bornholm spiller 1785-1906 i overensstemmelse med strandingsforordningen af 1785 en afgørende rolle som den der, under ansvar for centralstyrelsen i København, var øverste myndighed på Bornholm i redningsspørgsmål, Bornholms amtsarkiv er derfor vældigt vigtigt:

Rigsarkivet, Arkivalieronline, Lokaladministrationen, Bornholms amt

Journaler 1787-1906 Er ført kronologisk til og med 1836 med *Ekstraktjournalerne 1816-1836* – som emneregistre. Fra og med 1837 er *journalerne* halvårlige med korte sagsekstrakter efter emner (f.eks. redningsvæsen) med nummerhenvisninger til:

Kopibøger for indkomne og udgående breve (sidstnævnte ofte med samtidige rettelser og korrektur) 1780-1895, men her bl.a. vedr. strandinger og redninger.

De breve centraladministrationen modtog eller sendte vedr. Bornholm blev i de her omhandlede sager, 1800-1848 behandlet af Danske Kancellis 3. departement

Rigsarkivet, Arkivalieronline, Centraladministrationen, Danske Kancelli

Danske Kancelli, 3 departement, *brevbøger 1800-1847* (f.eks. den endelig godkendelse af redningsstationen i Snogebæk under 8. maj 1824).

Rigsarkivet, Arkivalieronline, Indenrigsministeriet, 1. kontor

Fra 1852 blev Indenrigsministeriet ansvarlig for det danske redningsvæsen, men allerede fra 1848 for det lovforberedende arbejde, det er derfor helt centralt for alt hvad der har med overordnede redningsspørgsmål at gøre 1848-1906. Sagerne findes i *Registre til resolutionsprotokoller 1848-1940* – halvårslige alfabetiske registre på sted- og personnavne samt myndigheder – f.eks.

”Bornholm”, ”Redningsvæsen” der henfører til år/journalnummer i:

Resolutionsprotokoller 1848-1940- der indeholder en detaljeret sagsgennemgang af ind- og udgående breve, forhandlinger og beslutninger. Udmønter dette sig i et officielt brev eller lovtekst – findes den fulde tekst i: *Registrantprotokoller – 1848-1909*

Som eksempel – Da Ellen Kruse blev enke efter Niels Kruse i 1856 søgte amtmanden pr. 30. maj om tilladelse til købmandshandel i Snogebæk. Ansøgningen ses som kladde i *amtets kopibog*, findes som modtaget i Indenrigsministeriets *registret til resolutionsprotokollen for 1. halvår 1856* – og får her journalnummer 1715 hvor under sagsbehandlingen findes i *resolutionsprotokollen for 1. halvår*

1856. herunder høring i Nexø byråd. Tilladelsen hvis fulde tekst findes i *registrantprotokollen* – RN 1856/702 fremsendes herefter til Ellen Kruse via amtmanden 5. august 1856.

Rigsarkivet, Arkivalieronline, Skifteprotokoller, Neksø Byfoged vedr. redningsbåden af 1822 findes enkemand og strandingskommissær Hansen, død 1823 i *navneregister 1743-1829*, hvor der er 9 sidehenvisninger til skifteprotokollen. *skifteprotokoller 1743-1920* Særligt skifteprotokol 1809-1824, bd 2, side 394-411

Rigsarkivet, Arkivalieronline, Danske Kancelli, Centralkomiteen af 1848, Stormfloden 1872
Mødeprotokol vedr. udbetalinger af understøttelse 1872-1874
Brevkopibog samt sted- og navneregister til lokale sogneråd og komiteer 1872-1874
Journal indkomne skrivelser med sted- og navneregister 1872-1874

Særlige søgedatabaser

Øresundstoldregnskaberne, alle skibspassager, 1634-1857 <http://www.soundtoll.nl/>

Danske Aviser - <https://www2.statsbiblioteket.dk/mediestream/avis>

Svenska Dagstidningar – <https://www.tidningar.kb.se>

Illustreret Tidende https://illustrerettidende.kb.dk/iti/main/Forside.xsql?nnoc=iti_pub

Bjergninger i Dragør <http://www.dragoerhistorie.dk/wp-content/uploads/2017/05/Bjergninger-1830-1909.pdf>

List of shipwrecks 1747-2022 https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Lists_of_shipwrecks_by_year
Omfattende liste (med kildehenvisninger – ofte til Ship News i ”The Times”)) der eksempelvis også omfatter de her I denne artikel nævnte forlis og mange flere.

Redningsvæsenet på Bornholm i 200 år 1823 – 2023

Folkeuniversitetet

Rønne bibliotek, Pingels allé 1

Torsdag den

2. november 2023 kl. 19-21

Henning Bender, Kirsebærhaven 3,
Snogebæk, 3730 Nexø

Tlf 4041 3664

hbender@mail.dk

<https://henningbender.dk>